

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Філологічний факультет
Кафедра української літератури

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
«Вивчення життя і творчості Тараса Шевченка в ЗЗСО»
вибіркова

Освітньо-професійна програма «Українська мова та література»

Спеціальність 014 «Середня освіта (українська мова та література)»

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Факультет філологічний

Мова навчання українська

Розробник: Ковалець Лідія Михайлівна, професор кафедри української літератури,
доктор філологічних наук, доцент

Профайл викладача

<http://philology.chnu.edu.ua/?personnal=%d0%ba%d0%be%d0%b2%d0%b5%d0%bb%d0%b5%d1%86%d1%8c-%d0%bb%d1%96%d0%b4%d1%96%d1%8f-%d0%bc%d0%b8%d1%85%d0%b0%d0%b9%d0%bb%d1%96%d0%b2%d0%bd%d0%b0#more-1031>

Контактний тел. +380958430185

E-mail: lidijakovalets@gmail.com, l.kovalets@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle <https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=57>

Консультації

Очні консультації: згідно з графіком

Онлайн-консультації: за попередньою домовленістю.

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Курс «Вивчення життя і творчості Тараса Шевченка в ЗЗСО» передбачає сприяння тому, щоб в умовах інноваційної перебудови вітчизняної системи освіти допомогти студентам сформувати їхні методичні компетенції на основі ґрунтовних фахових знань про ключову постать українського літературного та суспільно-культурного процесу.

2. Мета навчальної дисципліни:

Метою викладання навчальної дисципліни є професійна підготовка майбутніх учителів української літератури, здатних ефективно вчитися й навчати інших. Ідеться про засвоєння студентами основних відомостей із практичної методики та шкільного літературознавства, формування креативної здатності молодих людей використовувати набуті знання і підвищувати свій освітній рівень на матеріалі, пов'язаному з вивченням у ЗЗСО життя та творчості Т. Шевченка.

3. Пререквізити. Ефективному засвоєнню дисципліни сприяють компоненти освітньої програми:

- Вступ до літературознавства
- Усна народна творчість
- Історія української літератури (перша половина ХІХ ст.)
- Історія української літератури (друга половина ХІХ ст.)
- Вступ до спеціальності (Середня освіта)
- Методика викладання української літератури
- Ознайомлювальна педагогічна практика
- Виробнича педагогічна практика
- Питання літературознавства в ЗЗСО
- Методика і практика викладання літератури для дітей в ЗЗСО
- Спецкурс із проблем викладання української літератури.

Постреквізити. Вивчення запропонованої навчальної дисципліни є базою для набуття компетентностей та результатів навчання, передбачених ОП другого (магістерського) рівня:

- Професійне та особистісне становлення вчителя;
- Методика викладання української літератури у ЗВО;
- Науковий семінар з проблем вивчення та викладання української літератури у ЗЗСО;
- Аналіз художнього твору на уроках літератури.

4. Результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути таких **компетентностей**:

Загальні:

ЗК 8. Здатність застосовувати наукові методи пізнання в освітньому процесі, впроваджувати інновації, обирати різноманітні підходи до розв'язання проблем у професійній діяльності.

Фахові:

ФК 14. Уміння застосовувати фахові знання в професійній діяльності, обирати ефективні методи й технології навчання, спрямовані на розвиток здібностей здобувачів освіти з урахуванням їх індивідуальних і вікових особливостей, міжособистісних взаємин, усвідомлювати важливість забезпечення мотивувального, розвивального та інклюзивного освітнього простору.

ФК 15. Здатність якісно організовувати й проєктувати освітній процес на рівні навчального предмета, розділу, теми, уроку, проводити позакласну та факультативну роботу з огляду на сучасні підходи до викладання та діагностування навчальних досягнень здобувачів освіти з української мови та літератури, ураховуючи передовий український й міжнародний досвід.

ФК 16. Розуміння змісту й принципів побудови програм з української мови та літератури; особливостей підручників та навчальних посібників; уміння підбирати навчально-методичні матеріали для проведення занять.

ФК 17. Знання особливостей планування роботи з української мови; видів планування; норм оцінювання письмових робіт учнів; типів уроків з української мови та літератури.

ФК 21. Знання та розуміння професійної діяльності вчителя, здатність оцінювати інформацію для виявлення педагогічних проблем й ухвалення рішень щодо їх усунення.

ФК 22. Здатність формувати та розвивати в учнів ключові та предметні компетентності, реалізовувати наскрізні змістові лінії засобами навчального предмета та інтегрованого навчання, розвивати критичне мислення

Програмні результати навчання:

ПРН 10. Застосовувати набуті знання під час вирішення педагогічних, навчально-виховних і науково-методичних завдань з урахуванням вікових й індивідуально-типологічних, соціально-психологічних особливостей учнівських колективів і конкретних педагогічних ситуацій.

ПРН 11. Застосовувати різноманітні методи і форми навчання, сучасні прийоми керівництва навчальною, суспільною і творчою діяльністю учнівських колективів.

ПРН 15. Застосовувати комплекс здобутих філологічних знань для розв'язання професійних завдань.

ПРН 23. Володіти методикою майстерного викладання української мови та літератури в загальноосвітніх школах, методикою виховної роботи, технологією організації творчої діяльності учнівського колективу.

5. Опис навчальної дисципліни

5.1. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	пр	лаб	інд	с.р.		л	пр	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми занять	Змістовий модуль 1. Вивчення Т. Шевченка в системі розвитку учнів базової школи											
Лекція 1. Специфіка курсу і специфіка навчання літератури.	8	2				6	2					2
Практичне заняття 1. Актуалізація опорних знань про життя і творчість Т. Шевченка та методики їх вивчення	10		2			8	5,5		0,5			5
Лекція 2. Змістове наповнення біографічних матеріалів, присвячених Т. Шевченкові і рекомендованих для вивчення у 5-8 класах, форми й методи їх подання. Технологізація	9	1				8	11	1				10

таких уроків.												
Практичне заняття 2. Як навчати учнів читати Т. Шевченка	10		2			8	3,5		0,5			3
Лекція 3. Методична наука про алгоритм вивчення / прочитання / пізнання поезій Т. Шевченка в системі здобуття базової освіти. Переваги аналізу «більш вільного» й такого, що акумулює різний досвід.	8	2				6	6	1				5
Практичні заняття 3-4. Аналізуємо з учнями базової школи поезії Т. Шевченка «від першого до останнього слова»	8		2			6	4		1			3
Лекція 4. Розвиток мовлення дітей на уроках із вивчення життя та творчості Т. Шевченка.	1	1					2					2
Разом за змістовим модулем 1	54	6	6			42	34	2	2			30
Теми занять	Змістовий модуль 2. Проблематика вивчення життя і творчості Т. Шевченка у старшій школі.											
Лекція 5. «Історія мого життя є частиною історії моєї батьківщини...» Специфіка вивчення учнями 9 кл. біографії Т. Шевченка та її зв'язку з історико-культурним процесом. Методичні підходи до проведення такого уроку.	2	2					5,5	0,5				5
Практичні заняття 5-6. Традиційні та інноваційні підходи до вивчення біографії Т. Шевченка в 9 кл.	8		2			6	9		1			8
Лекція 6. Концептуальні питання творчості Т. Шевченка	2	2					11	1				10

як об'єкт уваги вчителя-словесника												
Практичне заняття 7. Балада Т. Шевченка «Причинна»: аналіз за принципом «від форми – до сутності».	8		2			6	5					5
Практичне заняття 8. Поема Т. Шевченка «Катерина»: урок літературознавчо-психологічного дослідження (за методом інтелектуальної рольової гри)	8		2			6	5					5
Лекція 7. Ранні поеми Т. Шевченка «Гайдамаки», «Іван Підкова», «Тарасова ніч» як об'єкт інтегрованого уроку з української літератури та історії. Методика підготовки такого уроку і його завдання (повторення і корекція, узагальнення і систематизація знань).	8	2				6	8					8
Практичне заняття 9. Поема Т. Шевченка «Гайдамаки» як об'єкт шкільних студій.	8		2			6	7		1			6
Лекція 8. Антиколоніальний, антимілітаристський, антимосковський зміст поеми Т. Шевченка «Кавказ» та надважливість її викладання в сьогочасній українській школі.	2	2					7	1				6
Лекція 9. Вивчення поеми Т. Шевченка «Сон» та послання «І мертвим, і живим...» : спроба узагальнення педагогічного досвіду.	1	1					5					5

Лекція 10. Проблемність на уроках із вивчення життя та творчості Т. Шевченка.	1	1					9	1				8
Практичне заняття 10. Розвиток навиків опрацювання дев'ятикласниками профільної школи науково-літературознавчих джерел: стаття С. Смаль-Стоцького про поему Т. Шевченка «Сон».	8		2			6	4					4
Лекція 11. Огляд інших важливих для обговорення проблем (про міжпредметні зв'язки на заняттях, присвячених Т. Шевченкові; про уроки з розвитку мовлення; про підходи до опанування низки творів, рекомендованих програмою для додаткового прочитання; про позакласну роботу відповідної тематики тощо).	2	2					6,5	0,5				6
Практичне заняття 11. Позакласна робота з вивчення Т. Шевченка	8		2			6	5		1			4
Разом за змістовим модулем 2	66	12	12			42	86	4	2			80
Усього годин	120	18	18			84	120	6	4			110

5.2. Самостійна робота

№	Назва теми	Кількість годин
1.	Самостійне опрацювання матеріалів окремих лекцій (конспект)	34 (для денної ф. н.), 44 (для заочн. ф. н.)
2.	Підготовка до практичних занять (конспект, виконання рекомендованих завдань)	50 (для денної ф. н.), 66 (для заочн. ф. н.)

6. Освітні технології, методи навчання і викладання навчальної дисципліни

Освітні технології: проведення відеозанять на платформі Google Meet, тестування на платформі Google Forms, використання системи Moodle та месенджера Viber для координування навчально-освітнього процесу.

Методи навчання і викладання: лекція (лекція-презентація, проблемна лекція, лекція з елементами бесіди, лекція з елементами дискусії, лекція-брифінг та ін.), повторення, корекція, узагальнення і систематизація знань; розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, інтелектуально-рольова гра, робота з підручниками (зокрема шкільними підручниками української літератури для 9 кл.), посібниками та іншими джерелами інформації, робота з інтернет-публікаціями та матеріалами вебсайтів, робота з текстами художніх творів (читання, цитування, аналіз, спостереження, дослідження) та творів суміжних мистецтв, зразками наукової (науково-популярної) літератури, створення і демонстрація презентацій, літературні завдання (усні, письмові, творчі, проблемні та ін.) і т. под.

7. Контроль та оцінювання результатів навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни

Види та форми контролю

поточного контролю:

- усне (індивідуальне, вибіркове, фронтальне) опитування та відповідно його оцінювання;
- письмовий експрес-контроль;
- вербальне оцінювання в ході відповідей, дискусій та обговорення індивідуальних дослідницько-творчих проєктів;
- самооцінювання, взаємооцінювання;
- контрольні роботи;
- перевірка конспектів лекцій та конспектів, які засвідчують підготовку до практичних занять;
- стандартизовані тести.

підсумкового контролю:

- залік (усне фронтальне опитування)

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Оцінка А (90 – 100 балів) або "зараховано" виставляють за відповідь, яка містить вичерпне за сумою поданих знань розкриття усіх запитань, розгорнуту аргументацію кожного з положень, побудована логічно й послідовно, розкриває питання від його нижчих до вищих рівнів, а також містить приклади, які дозволяють судити про повноту уявлень студента з поставленого питання. Відповідь повинна бути викладена гарною, багатою мовою, відзначатися точним вживанням термінів, містити посилання на засвоєну навчальну літературу.

Оцінка В (80 – 89 балів) або "зараховано" виставляють за відповідь, яка містить повне, але не вичерпне за сумою виявлених знань висвітлення усіх запитань, що містяться в білеті, скорочену аргументацію головних положень, допущено порушення логіки й послідовності викладу матеріалу, а розуміння теоретичних питань не підкріплено ілюстраціями. У відповіді допущено стилістичні помилки, неточне вживання термінів, довільне витлумачення фактів.

Оцінка С (70 – 79 балів) або "зараховано" виставляють за відповідь, яка містить недостатньо вичерпне за сумою виявлених знань висвітлення питань, відсутня

аргументація головних положень, допущено порушення логіки й послідовності викладу матеріалу, а наведені приклади з практики не відповідають теоретичним моментам курсу. У відповіді допущено стилістичні помилки, неточне вживання термінів, довільне витлумачення фактів.

Оцінка D (60 – 69 балів) або "зараховано" виставляють за відповідь, яка містить неповне за сумою виявлених знань висвітлення усіх питань, поверхово аргументує положення, у викладі допускає композиційні диспропорції, порушення логіки й послідовності викладу матеріалу, не ілюструє теоретичні положення прикладами. Мова відповіді рясніє помилками, наявне неправильне слово- й терміновживання.

Оцінка E (50 – 59 балів) або "зараховано" виставляють за відповідь, яка містить неповне за сумою виявлених знань висвітлення усіх питань або за незнання окремого питання із загальної кількості поставлених. У викладі студента допущені композиційні диспропорції, порушення логіки й послідовності викладу матеріалу. Студент не може відтворити основні теоретичні положення, але наводить окремі приклади з історико-літературного матеріалу. Мова відповіді рясніє помилками, наявне неправильне слово- й терміновживання, немає розуміння окремих літературознавчих термінів.

Оцінка FX (35 – 49 балів) або "незараховано" виставляють у разі, коли студент протягом навчального семестру набрав недостатню кількість балів за змістові модулі, він не може бути допущеним до складання заліку. У випадку, якщо студент допущений, але його відповідь на заліку містить неправильне висвітлення питань, помилкову аргументацію, допущено помилкові умовиводи, неправильне посилання на факти та їхнє витлумачення, мова близька до суржику, він також може бути оцінений незадовільно.

Оцінка F (1 – 34 балів) або "незараховано" виставляють у разі, коли студент протягом навчального семестру набрав недостатню кількість балів за змістові модулі, він не може бути допущеним до складання заліку. У випадку, якщо студент допущений, але відповісти на поставлені запитання не може або відповідає неправильно, а також не може дати відповідь на жодне із поставлених додаткових запитань, така відповідь оцінюється незадовільно.

8. Рекомендована література – основна

1. Гомон П. До проблеми сучасного прочитання літературних творів. Дивослово. 2001. № 2. С. 41–43.
2. Демчук О. Життєпис письменника: Конспекти нестандартних уроків. Київ, 2002.
3. Дзюба І. Тарас Шевченко: Життя і творчість. Київ, 2007.
4. Зеров М. Українське письменство XIX сторіччя. Харків, 2023.
5. Коваленко Л., Бернадська Н. Українська література. 9 клас. Київ, 2022.
6. Концепція літературної освіти в 11-річній загальноосвітній школі. Укр. мова й літ. в серед. шк., гімназ., ліц. та колегіумах. 2010. № 10.
7. Куцевол О. М. Методика викладання української літератури (креативно-інноваційна стратегія). Київ, 2009.
8. Марко В. Основи аналізу літературного твору: навчально-метод. посібник для студентів і вчителів. Кіровоград, 2003.
9. Мірошніченко Л. Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах: підруч. Київ, 2010.
10. Наукові основи методики літератури: навч.-метод. посібник / За ред. Н. Волошиної. Київ, 2002.
11. Пасічник Є. А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах: Навч. посіб. Київ, 2000.
12. Пахаренко В. І. Тарас Шевченко. Київ, 2007.
13. Програми для загальноосвітньої школи з української літератури.

14. Семенов О. М., Базиль Л. О., Дятленко Т. І. Практика в системі фахової освіти вчителя-словесника: навч. пос. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. О. М. Семенова. Київ, Фенікс, 2008.
15. Ситченко А. Методика навчання української літератури в загальноосвітніх закладах. Київ, 2011.
16. Ситченко А. Педагогічні технології на уроках української літератури. Дивослово. 2001. № 10. С. 19-21.
17. Слоньовська О. Конспекти уроків з української літератури: Нове прочитання творів. 9 клас. Київ, 2001.
18. Токмань Г. Методика навчання української літератури в середній школі : підручник. Київ, 2012.
19. Токмань Г. Л. Методика викладання української літератури в старшій школі: екзистенційно-діалогічна концепція. Київ, 2002.
20. Шевченко Т. Повне зібрання творів: у 12 творів. Київ, 2001.

9. Інформаційні ресурси

1. www.hurtom.com
2. www.litopys.org.ua
3. <https://pedagogy.lnu.edu.ua>
4. <https://studfile.net>
5. <https://library.vspu.net>
6. <https://diasporiana.org.ua/>
7. <https://chtyvo.org.ua/>
8. <https://www.ukrlib.com.ua/>
9. <https://nus.org.ua/articles/yak-tsikavo-rozpovisty-pro-shevchenka-integrovana-tema-dlya-2-go-klasu/>
10. http://catalog.library.tnpu.edu.ua:8080/library/TopicDescription?topic_id=99542&page=2
11. <https://www.lycem-do-dytyny.com/taras-shevchenko-dlia-ditej/>
12. <https://cbn.com.ua/2020/03/16/nenudnyj-shevchenko-abo-yak-pereboroty-u-shkoli-vtomu-vid-kobzarya/>
13. <http://dspace.nbuv.gov.ua/browse?value=%D0%92%D0%B8%D0%B2%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F+%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D1%87%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96+%D0%A2.%D0%93.%D0%A8%D0%B5%D0%B2%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%B0+%D0%B2+%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D1%96&type=subject>